

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ПЕДАГОГІКИ

Семінарські заняття

Семінар 1. Педагогіка – наука про виховання.

1. Поняття про педагогіку, її функції та категорії.
2. Виникнення і розвиток педагогіки.
3. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
4. Методи педагогічних досліджень.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 8-24.

Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. – М., 1995. – С. 22-39.

Гершунский Б.С. Философия образования. – М., 1998.

Подласый И.П. Педагогика: В 2 кн. – М., 2001. – Кн. 1.

Полонский В.М. Понятийно-терминологический аппарат педагогики // Педагогика. – 1999. - № 8. – С. 16-23.

Скалкова Я. Методология и методы педагогических исследований. – М., 1990.

Хофман Ф. Мудрость воспитания. Педагогика. Педагогика: Очерки развития педагогической теории: Пер. с нем. – М., 1979

Семінар 2. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

1. Поняття про особистість. Структура особистості.
2. Фактори розвитку особистості.
3. Теорії розвитку особистості.
4. Роль виховання у розвитку особистості. Технократична і натуралістична концепції виховання.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 25-57.

Беспалько В.П. Психологические парадоксы образования // Педагогика.– 2001.– № 5.– С. 13-20.

Выготский Л.С. Педагогическая психология.– М., 1991.– С. 81-92.

Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і розвиток особистості.– К., 1989.– С.70-72, 76-94.

Крайг Г. Психология развития. – СПб., 2000.– С.60-100.

Крейн Э. Теории развития личности.– СПб., 2002– С.42-45, 227-242, 255-257, 343-346, 475-479.

Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка.– М., 2002.

Семінар 3. Виховання як педагогічний процес

1. Поняття про педагогічний процес і його структуру.
2. Мета виховання. Ієрархія виховних цілей.

3. Основні напрямки виховання.

4. Вчитель як організатор педагогічного процесу. Вимоги до особистості сучасного вчителя.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 58-75.

Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти.– 2000.– №3.– С.7-13.

Корнетов Г. Б. Развитие представлений об образовании в системе гуманитарного знания // Гуманитарні науки.– 2002.– №2.– С.38-54.

Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию.– М.,1996.– С.22-39.

Каптерев П.Ф. Избр. пед. соч.– М., 1982.– С. 271-272.

Пилиповский В.Я. Требования к личности учителя в условиях высокотехнологического общества // Педагогіка.– 1997.– №5.– С.97-103.

Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Вибрані твори. В 5-ти т. Т.2.– К., 1976.– С. 420-425.

Семінар 4. Предмет і завдання дидактики. Процес навчання

1. Поняття про дидактику, її функції і завдання.

2. Сутність, структура та етапи навчання.

3. Дидактичні системи.

4. Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Формування умінь і навичок.

5. Принципи навчання.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 90-131.

Дидактика современной школы / Под ред. В.А.Онищука.– К., 1987.– С. 34-60, 67-91.

Дидактика средней школы / Под ред. М.Н.Скаткина.– М., 1982.– С.129-181.

Куписевич Ч. Основы общей дидактики.– М., 1986.

Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов.- СПб: Питер, 2001.– С.13-142.

Педагогіка: педагогические теории, системы, технологии /Под ред. С.А.Смирнова.– М., 1998.

Пилиповский В Я Традиционалистско-консервативная парадигма в теории обучения на Западе // Педагогіка.– 1992.– № 9-10.– С.106-113.

Пилиповский В. Я. Рационалистическая модель школы и процесса обучения на Западе // Педагогіка.– 1993.– № 2.– С. 107-111.

Семінар 5. Методи і засоби навчання

1. Поняття про метод і прийом навчання. Класифікація методів навчання.

2. Словесні, наочні та практичні методи навчання.

3. Класифікація методів навчання за характером пізнавальної діяльності учнів.

4. Проблемне навчання: сутність і технологія організації.
5. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх побудови.
6. Засоби навчання. Використання комп'ютерів у навчанні.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 147-186.

Дидактика современной школы / Под ред. В.А.Онищука.– К., 1987.

Дидактика средней школы / Под ред. Скаткина М.Н. - М., 1982. – С. 181-216.

Куписевич Ч. Основы общей дидактики. - М., 1990. – Главы 6, 7, 10.

Кудрявцев В.Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы.– М., 1991.

Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов.- СПб: Питер, 2001. – С.297-337.

Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения.– М., 1981.

Семінар 6. Контроль навчання

1. Поняття про контроль навчання, його функції.
2. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий.
3. Методи контролю навчання.
4. Тести успішності. Форми тестових завдань.
4. Критерії та вимоги до оцінювання успішності учнів.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 235-253.

Дидактика современной школы /Под ред. В.А.Онищука.– К.,1987.– С.210-234.

Дидактика средней школы /Под ред. М.Н.Скаткина. – М., 1982.– С. 216-251.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Освіта України.– 2001.– №6.– 7 лютого.

Ингенкамп К. Педагогическая диагностика.– М., 1990.– С. 91-97.

Фридман Л.М. Педагогический опыт глазами психолога.– М., 1987.– С. 189-208.

Хуторской А.В. Современная дидактика.– СПб., 2001.– С.142-162.

Вендровская Р.Б. Тесты в американской системе образования // Педагогика.– 2001.– №2.– С. 96-102.

Кабардин О.Ф., Землякова А. Тестирование знаний и умений учащихся // Советская педагогика. – 1991. – №12.– С.27-33.

Матушанский Г. У. Педагогическое тестирование в России // Педагогика.– 2002.– №2.– С. 15-21.

Хант Дж. Що ви повинні знати про навчальне тестування // Мандрівець. – 1994. – №1. – С.45-58.

Семінар 7. Виховання як складова педагогічного процесу

1. Поняття про виховання як складову педагогічного процесу, його особливості.
2. Концепції виховання.
3. Психологічні механізми виховання.
4. Етапи виховання.
5. Показники і методи діагностики вихованості учнів.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 258-277.

Соловей М.І., Спіцин Є.С. Основи професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 64-72.

Корнетов Г.Б. Итоги и перспективы парадигмально-педагогической интерпретации моделей образовательного процесса // Гуманітарні науки.– 2001.– № 1.– С.85 – 108.

Вилюнас В.К. Мотивационное опосредование как универсальный принцип воспитания // Вестник Моск. ун-та. Сер. 14. Психология.– 1989.– №2.

Ильина Т.А. Педагогика.– М., 1984.

Хиггинс Э. Шесть ступеней Лоуренса Кольберга // Народное образование.– 1993.– №1.

Шилова М.И. Учителю о воспитанности школьников.– М., 1990.– С. 15-17.

Щуркова Н. Что же такое воспитание // Воспитание школьников.– 1989.– № 6.– С. 33-45.

Семінар 8. Механізми, закономірності та принципи виховання

1. Психологічні механізми виховання
2. Закономірності виховання
3. Характеристика принципів виховання

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 248-295.

Красовицький М. Про модель принципів виховання // Шлях освіти. – 2002. – №3. – С. 7-11.

Практична педагогіка виховання // За ред. Красовицького М.Ю. – К.: “Плай”, 2000. – С. 7-39.

Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, випр., доп. – К.: Академвидав, 2005. – С. 237-264.

Вилюнас В.К. Мотивационное опосредование как универсальный принцип воспитания // Вестник Моск. ун-та. Сер. 14. Психология.– 1989.– №2.– С. 16-27.

Ивашенко Ф.И. Психология воспитания школьников.– Минск, 1999.

Педагогика // Под ред. П.И Пидкасистого.– М., 1996.

Яновская М.Г. Эмоциональные аспекты нравственного воспитания.– М., 1986.

Семінар 9. Методи виховання

1. Поняття про метод і прийом виховання.
2. Методи виховання через вплив на підсвідомість особистості (навіювання, педагогічно доцільна самопрезентація).
3. Методи виховання через вплив на свідомість особистості (переконування, дискусія, приклад).
4. Методи виховання через організацію поведінки особистості (вимога, привчання, доручення, рольова гра, створення виховних ситуацій).
5. Методи оцінювання і корекції поведінки вихованців.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 296-322.

Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. – СПб, 2000. – С. 40-62.

Практична педагогіка виховання // За ред. Красовицького М.Ю. – К.: “Плай”, 2000. – С. 41-131.

Соловей М.І., Спіцин Є.С. Основи професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 94-95; 97-102.

Трухін І., Шпак О. Психолого-технологічні основи шкільного виховання. – Дрогобич: Вимір, 2003. – С. 113-208.

Леві В. Нестандартна дитина. – К., 1991. – С.63-98.

Педагогика / Под ред. П.И.Пидкасистого. – М., 2000. – С. 462-489.

Натанзон Э.Ш. Приемы педагогического воздействия. – М., 1972.

Білецька І. Вирішення моральних завдань як метод виховання цінності іншої людини // Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 15-17.

Сухомлинський В.О. Вибр. тв. в 5-ти т-х. Т.3. – К., 1977. – С.283-582.

Педагогика // Под ред. П.И Пидкасистого. – М., 1996. – С.390-435.

Семінар 10. Виховання особистості в колективі

1. Поняття про колектив, його ознаки.
2. Виховання особистості в колективі. Умови позитивного впливу колективу на особистість.
3. Стадії розвитку дитячого колективу.
4. Педагогічне керівництво формуванням колективу.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 323-332.

Гільбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу. – К., 1996.

Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків, 2002. – С.126-174.

Алфімов В., Комісарова Г. Виховна система класу як засіб розвитку соціальних компетенцій ліцеїстів // Рідна школа. – 2005. – №5. – С. 29-32.

Макаренко А.С. Избр. пед. соч.: В 3 т. Т. 3. – К., 1984. – С. 9-25.

Немов Р.С., Кирпичник А.Г. Путь к коллективу. – М., 1988.

Новикова Л. И. Педагогика детского коллектива. – М, 1979.

Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Твори: в 5т. Т. 1.– К., 1976.– С. 403-421.

Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, випр., доп. – К.: Академвидав, 2005. – С. 418-425.

Семінар 11. Самовиховання як фактор розвитку особистості. Взаємодія школи, сім'ї та громадських організацій у вихованні молоді

1. Роль самовиховання у розвитку особистості.
2. Організація самовиховання школярів.
3. Роль сім'ї у розвитку особистості.
4. Форми співробітництва школи і сім'ї у вихованні дітей.
5. Роль дитячих і юнацьких самодіяльних організацій у вихованні молоді.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 333-356.

Куликова Л.Н. Воспитать себя.– М.,1991.

Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности.– М., 1991.

Рувинский Л.И., Соловьева А.Е. Психология самовоспитания.– М., 1982.

Ситін Г.М. Психологія самовиховання.– К., 1973.

Сметанський М.І. Самовиховання як засіб індивідуалізації виховної роботи // Шлях освіти.– 1999.– № 1.– С. 4-8.

Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання // Вибрані твори в 5-ти т. Т.5.– К., 1977.– С.229-239.

Алиева Л.В. Детские общественные объединения в воспитательном пространстве социума //Педагогіка.– 2000.– № 7.– С. 48-52.

Грибанова Г.И. Скаутизм как воспитательная система //Педагогіка.– 1992.– № 5-6.– С.26-32.

Диба С. Основні тенденції розвитку скаутського руху в сучасному світі // Шлях освіти. – 2004. – №3. – С. 24-28.*Макаренко А.С.* Книга для батьків. Лекції про виховання дітей.– К, 1972.

Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник.– Харків, 2002.– С. 154-174.

Педагогіка // Под ред. П.И Пидкасистого.– М., 1996.– С.436-465.

Пилиловский В. Я. Новые горизонты семейного воспитания // Педагогіка.– 1990.– № 7.– С. 142-145.

Сметанський М.І. Проблема сімейного виховання у теоретичній спадщині Макаренка і Сухомлинського // Рідна школа.– 2003.– №9.

Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т-х. Т. 5.– С. 401-446.

Тетерский С. В. Педагогический потенциал детско-молодежных общественных объединений //Педагогіка.– 2001.– № 6.– С. 40-44.

Семінар 12. Особливості виховання дітей з відхиленнями у поведінці

1. Поняття про важковиховуваність. Типи важковиховуваних дітей.
2. Психологічний механізм формування важковиховуваності.

3. Педагогічні умови й етапи корекційної роботи з важковиховуваними учнями.

4. «Терапія реальністю» (В. Глассер) як гуманістична методика виховної роботи з девіантними учнями.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 357-368.

Галузяк В.М., Холковська І.Л. Діагностика вихованості школярів. - Вінниця, 2012. – 192 с.

Глассер У. Школа без неудачників.– М., 1990.

Кочетов А.И., Верницкая Н.Н. Работа с трудными детьми.– М., 1986.

Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.М. Основи дитячої патопсихології.– К., 1996.

Овчарова Р. В. Профилактика педагогической запущенности подростков // Педагогика.– 1992.– №5-6.

Подмазин С.И., Сибиль Е.И. Как помочь подростку с «трудным» характером.–К., 1996.

Раттер М. Помощь трудным детям.– М., 1987.

Лабораторні заняття

Лабораторне заняття 1. Учитель як організатор педагогічного процесу

Мета: поглибити знання студентів про особливості педагогічної діяльності та її вимоги до особистості вчителя, виробити уміння аналізувати різні стилі педагогічного спілкування, з'ясувати сутність і умови формування авторитету вчителя.

Хід заняття

І. Професійні якості вчителя.

Які специфічні особливості властиві педагогічній діяльності? Які вимоги вона ставить до особистості вчителя?

Яка різниця між поняттями «здібності» та «уміння»? В яких уміннях виявляються академічні, дидактичні, конструктивні, прогностичні, організаторські, комунікативні, перцептивні здібності вчителя?

Якими, на вашу думку, найважливішими якостями та уміннями повинен володіти вчитель?

Які якості, на ваш погляд, є неприйнятними для вчителя?

Із запропонованого нижче переліку виберіть і розставте у порядку значущості якості, якими б ви хотіли володіти як вчитель.

Після цього визначте і розставте у порядку значущості якості вчителя, в якого ви хотіли б учитися.

Порівняйте і проаналізуйте отримані переліки якостей, зробіть відповідні висновки.

Перелік якостей: вимогливість, чуйність, рішучість, врівноваженість, справедливість, відкритість, серйозність, дистантність, поступливість,

владність, терплячість, впевненість, стриманість, сила волі, доброзичливість, м'якість, веселість, розкутість, неорганізованість, неврівноваженість, невпевненість, прямолінійність, принциповість, любов до дітей, співчутливість, самовпевненість, почуття гумору, довірливість.

Прочитайте завдання № 23 (Э.Ш.Натанзон. Приёмы педагогического воздействия.– М., 1982.– С.56-59). Завдяки яким педагогічним здібностям вчителю вдалося забезпечити результативність впливу на підлітків?

II. Стили педагогічного спілкування.

Пригадайте, які існують стилі педагогічного спілкування. Якому з них ви надаєте перевагу? Поясніть, чому?

Чи можлива ситуація, коли ефективним буде авторитарний або ліберальний стиль спілкування? Чому?

III. Аналіз педагогічних ситуацій.

1. Після закінчення педуніверситету зустрілися троє випускників, які тепер працюють у школі. Між ними відбулася така розмова:

– Головна моя біда в тому, ще мене не слухаються учні. Що не роблю, ніяк не можу їх підкорити.

– А у мене в цьому відношенні ніяких проблем. Мене учні бояться, як вогню. Я кожного умію поставити на місце.

– У мене також нема ніяких проблем, але з ними я не воюю і не намагаюсь їх підкорити. Я їх просто люблю, дружу з ними, разом ходимо на прогулянки. Інколи навіть снідаємо разом. І вони мене слухаються і поважають.

– Та це ж панібратство! Яка дружба може бути між учителем та учнями! Учні повинні боятися вчителя!

Визначте й оцініть стилі педагогічного спілкування учасників зустрічі.

2. Студентка-практикантка веде урок української мови. При поясненні нового матеріалу помічає, що двоє восьмикласників на задній парті грають у карти.

Прореагуйте на цю ситуацію з позицій авторитарного, демократичного, ліберального стилю. Спрогнозуйте наслідки кожного із запропонованих варіантів. Обґрунтуйте оптимальний.

IV. Авторитет учителя.

Які чинники визначають авторитет учителя. Який з них можна вважати провідним?

Прослідкуйте, як відбувається становлення авторитету вчительки Луан Джонсон у фільмі «Небезпечні думки» (початок фільму). Які педагогічні здібності сприяли становленню її авторитету? Які особистісні якості вчительки приваблюють учнів? Охарактеризуйте стиль спілкування вчительки з учнями.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 76-86.

Натанзон Э.Ш. Приёмы педагогического воздействия. – М., 1982.

- Мороз О.Г., Омеляненко В.Л. Перші кроки до майстерності.– К., 1992.
- Сметанський М.І., Галузьяк В.М. Педагогічна влада та її виховний потенціал // Педагогіка і психологія.– 1996.– №4.– С.32-38.
- Кондратьев М.Ю. Слагаемые авторитета. – М., 1988.
- Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
- Осухова Н.Г. Современные учителя о воспитании, или Прошлое в настоящем // Педагогика. – 1995. – № 3. – С. 60-65.
- Сухомлинський О.В. Сто порад учителю // Тв. в 5-ти т. Т.2.– К., 1975.

Лабораторне заняття 2. Урок як основна форма навчання

Мета: сформувати вміння аналізувати урок і розробляти його план-конспект.

Хід заняття

I. Ознайомлення студентів із схемою аналізу уроку.

1. Загальні відомості: дата, школа, клас, прізвище, ім'я, по батькові учителя, учні. Підготовленість приміщення, учителя та учнів до заняття. Тема і мета уроку

2. Тип і структура уроку: відповідність типу і структури уроку його меті; організаційна і структурна чіткість уроку; розподіл часу.

3. Оцінка змісту навчального матеріалу: його відповідність навчальній програмі, основним дидактичним вимогам, співвідношення теоретичного і фактичного матеріалу.

4. Оцінка методів, прийомів і засобів навчання: доцільність їх вибору; активізація пізнавальної діяльності учнів; використання проблемних методів навчання; самостійна робота учнів на уроці.

5. Оцінка ефективності окремих етапів уроку: початок уроку, перевірка домашнього завдання, актуалізація опорних знань, вивчення нового навчального матеріалу, закріплення вивченого, підведення підсумків уроку.

6. Розвиток учнів на році: їх самостійності, творчих сил, пізнавальних інтересів, образного та логічного мислення, пам'яті, уваги, емоційно-вольової сфери тощо.

7. Виховна робота на уроці: формування елементів наукового світогляду, моральне, трудове, естетичне, фізичне та ін. напрями виховання; здійснення індивідуального підходу у вихованні.

8. Педагогічна майстерність учителя: керівництво пізнавальною діяльністю учнів; культура педагогічного спілкування, педагогічна техніка (зовнішній вигляд, володіння собою, культура і техніка мовлення, постава, міміка, жестикуляція тощо), авторитет учителя в учнів.

9. Морально-психологічний клімат на уроці: поведінка учнів, стиль роботи вчителя, взаємини вчителя та учнів, педагогічний такт, настрої учителя та учнів на уроці, емоційність уроку.

10. Загальна оцінка уроку: позитивні моменти уроку, досягнення його мети і завдань, недоліки, помилки, аналіз їх причин; поради і рекомендації на майбутнє.

II. Перегляд і аналіз відеозапису уроку.

III. Розробка плану-конспекту комбінованого уроку.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 212-219.

Дидактика современной школы / Под ред. В.А.Онищука. – К., 1987.

Дидактика средней школы / Под ред. М.Н.Скаткина. – М., 1982.

Махмутов М.И. Современный урок. – М., 1985.

Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб., 2001.

Лабораторне заняття 3. Принципи виховання

Мета: виробити вміння оцінювати реалізацію принципів виховання у педагогічному процесі.

Хід заняття

I. Питання для обговорення:

Спробуйте на основі спостереження за своїми батьками і вчителями або на основі особистого досвіду сформулювати власні правила, якими будете керуватися у вихованні дітей. Порівняйте їх з принципами виховання, які виділяються в педагогіці?

Які з принципів виховання, на ваш погляд, найчастіше порушуються вчителями і батьками.

Чим пояснюється важливість і необхідність дотримання принципів виховання?

Спрогнозуйте наслідки ігнорування того чи іншого принципу під час організації виховного процесу.

II. Завдання:

1. Переглянувши фрагмент фільму «Лялечка» (знайомство класного керівника з Т.Серебряковою) визначте, порушення яких принципів виховання стали причиною конфлікту класного керівника з ученицею.

2. Перегляньте фрагмент фільму «Пацани» (від приїзду Паші в трудовий табір до приїзду батьків Зайцева) і дайте відповіді на запитання:

– на які принципи виховання спирається Паша Антонов під час організації виховного процесу в таборі?

– які принципи виховання порушує його заступник Олег Павлович?

– які принципи виховання порушуються батьками Зайцева?

3. Проаналізуйте запропоновані нижче педагогічні ситуації з погляду дотримання педагогами принципів виховання.

1. Юрко знову грубо порушив дисципліну. Тетяна Іванівна питає:

– Юрку, а можна сьогодні до тебе прийти у гості?

– А що я такого зробив?

– Нічого, просто я хочу познайомитися з твоїми батьками.

– А ви нічого не будете їм про мене говорити?

– Ні, не буду.

Тетяна Іванівна познайомилася з батьками, розповіла про класні справи, але поганого про Юрка справді нічого не сказала. Проводжаючи її, Юрко всім своїм виглядом показує, що цим візитом він задоволений.

2. Вова М. не відзначався дисциплінованістю. Палив, обманював вихователів. Зауваження педагогів так і сипалися на нього: «Ти знову!», «Ну як же тобі не соромно?..», «Скільки часу це триватиме?».

Підліток звик до таких атак і на всі зауваження не звертав уваги. Але одного разу вихователь підійшов до нього не з докорами і нотаціями. Заговорив про таємне, знав, що мріє хлопчисько про велосипед. Поговорили раз, другий... І ось педагог допомагає мрії здійснитися — просить тренера прийняти Вову до велосекції. Тренер погоджується, але при першій зустрічі з хлопцем ніби ненароком говорить про те, що велоспортом може займатися тільки той, хто не палить. З того часу ніхто не бачив Володю з сигаретою.

3. Третьюкласник Юрко – розвинений, здібний хлопчик. Учиться відмінно, але великий забіяка. По дорозі додому зі школи часто кривдить дівчаток. Я всіляко намагалася впливати на нього, але Юрко не виправлявся.

Одного разу, наприкінці останнього уроку, підіймається дівчинка і заявляє: «Боюся йти додому. Юрко каже, що поб'є дорогою». «Що ти сказала? – перепитала я. – Хіба мислимо, щоб Юрко, відмінник, такий стриманий хлопчик почав битися. Якщо він і лякав тебе, то мабуть жартуючи. Ганьбити себе бійкою з дівчинкою він не буде. Йди спокійно додому». Юрко почервонів, встав і промовив: «Я лише пожартував. Вибач, Лідо».

4. Перед тим, як виділити нам ділянку для прибирання шкільного двору, класний керівник нас вишикував. Проникливо всіх оглянув, а про мене сказав безнадійно: «Цей точно працювати не буде» – і взяв у мене з рук мітлу. Я утік, сховався, дочекався, коли піде класний, знайшов іншу мітлу і прибирав з хлопцями двір до останньої смітинки.

5. Марія Сидорівна дістала з просторої господарської сумки стос зошитів і довірчо запропонувала їх подивитися. На зошитах, там, де звичайно пишуть «для диктантів», стояло незвичне «для совісті». Гостям ніяково було заглядати в таємниці дітей, але вчителька заспокоїла їх, сказавши, що практикує читання зошитів під час виховної години. Однак варто було гостям зазирнути в зошити «для совісті», як побоювання відразу ж розвіялися: шестикласники акуратно і сумлінно заповнювали сторінки, але... записи учнів схожі один на одного: «...сьогодні я не вивчила фізику, одержала двійку. Мені так соромно, просто неможливо сказати», «Сьогодні дивилися фільм «Дорогою ціною», зробили для себе певні висновки. Я буду намагатися наслідувати кращі риси цих героїв» і т. п.

6. Учень 3 класу Вітя вдома виліпив з пластиліну дуже гарного робота і приніс його до класу. Учні з захопленням розглядали його витвір. Пролунав дзвінок на урок. До класу зайшла вчителька і відчула якесь збудження дітей. Після початку уроку Вітя продовжував гратися роботом, ховаючи його під партою. Вчителька помітила це, підійшла до Віті і, посміхаючись, простягнула руку: «Покажи, будь ласка, що там у тебе таке

цікаве». Вітя поклав робота їй на долоню. Вчителька піднесла руку догори і показала робота всім учням: «Подивіться, діти, як талановито Вітя зробив цю іграшку. Хто з вас цього не вміє?» Піднялися руки багатьох дітей.

– Ви хочете, щоб Вітя вас навчив? А ти Вітю зможеш на уроці праці показати, як це зробити? Гаразд, на урок праці приносьте пластилін. А поки що робот постоїть в шафі, щоб ненароком його не зламали.

Вітя, посміхаючись, кивнув. Робот стояв у шафі, діти з захопленням читали і переказували, були уважними.

7. На уроці вчителька викликала третьокласника. Слава підійшов до дошки, і вчителька з жахом вигукнула:

– Що це в тебе на ремені?

– Кобура.

– А ти знаєш, що це чохол від пістолета?

– Знаю.

– Значить, сьогодні кобура, а завтра пістолет принесеш до школи?

Вона зняла зі Славка ремінь, розстебнула кобуру і висипала на стіл гумки, черепашки, камінці і коробку з засушеним листям. Учителька соромила хлопця при всьому класі. А він, відвернувшись до дошки, гірко плакав.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 285-295.

Зинченко В.П. Принципы психологической педагогики // Педагогика.– 2001.– №6.– С. 9-17.

Каплінський В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками. – Вінниця, 2003.

Леві В. Нестандартна дитина.– К, 1991.– С.63-98.

Натанзон Э.Ш. Приемы педагогического воздействия.– М., 1972.

Педагогика / Под ред. П.И. Пидкасистого.– М., 1998.

Подласый И.П. Педагогика: учебное пособие для студентов вузов: В 2 кн. – М., 2001.

Лабораторне заняття 4-5. Методи виховання

Мета: поглибити знання про методи виховання та вимоги до їх застосування; виробити вміння оцінювати ефективність застосування методів і прийомів виховання.

Хід заняття

I. Питання для обговорення:

Спробуйте на основі спостережень за своїми батьками, вчителями або власного досвіду перебування в ролі вихованця чи вихователя назвати методи та прийоми, які найчастіше застосовуються у вихованні.

Від яких методів та прийомів виховання Ви хотіли б відмовитись у своїй практиці? Чому?

Що, на ваш погляд, знижує ефективність тих чи інших методів виховання на практиці (переконування, вимога, доручення, покарання, заохочення та ін.)?

II. Виконання завдань.

1. Переглянувши початок фільму «Розиграш», спробуйте оцінити ефективність і спрогнозувати наслідки застосованого вчителькою методу покарання? Чи допущені нею помилки при застосуванні цього методу?

2. Уважно перегляньте фрагмент фільму «Педагогічна поема» (А.С.Макаренко доручає С.Карабанову отримати гроші) і визначте метод виховання, застосований Антоном Семеновичем та прийоми, які підсилюють ефективність цього методу.

3. Порівняйте між собою два фрагменти, в яких застосовується метод переконування: індивідуальна бесіда Олени Михайлівни з Тетяною Серебряковою в кабінеті (фільм «Лялечка») та індивідуальна бесіда вчительки Луан Джонсон з Еміліо в кінці фільму «Небезпечні думки». Чим пояснити неефективність і негативні наслідки переконування в першому випадку та успішність переконування у другому?

4. Визначте, які методи або прийоми виховання були використані педагогами у поданих нижче ситуаціях? Проаналізуйте правильність чи неправильність їх застосування.

Ситуація 1. Пустуючи, діти розтягли старий паркан у колгоспниці похилого віку. Вона покаржилася директорові школи. Директор викликав до себе можливих винуватців.

— Дуже вчора втомилися?

У відповідь – уникливі погляди, несміливі посмішки. Після нетривалої розмови стало ясно – ось вони, винуватці.

— Ну що ж, хлопці,— підвів ризику директор,— зробили ви добре діло. Старий паркан віджив свій вік. Коли думаєте закінчити роботу? Після уроків зайдіть до завгоспа, скажіть, що я дав розпорядження видати вам лопати, сокири, цвяхи. Захопіть про всяк випадок дві-три дошки. Там, за повіткою поставте паркан не так, як стояв старий, а рівненько. Годин у сім вечора я підйду перевірю.

До вечора хлопці поставили паркан. А через день, за порадою директора, напиляли й нарубали старенькій дров, потім полагодили ворота...

Ситуація 2. Директор школи привів до кабінету кількох юних курців. Кинув на стіл пачку сигарет:

– Паліть!

Хлопці переглянулися, знітилися.

– Поки не накуритеся до очманіння, додому не підете...

Робити нічого – підлітки потяглись за сигаретами. Директор мовчки сидів у клубах диму, стежачи, щоб затягувалися по-справжньому. Тим, хто заглядав до кабінету, коротко пояснював:

– Курців виховую.

Ситуація 3. Йшов перший урок у I класі. Сорок пар уважних очей були спрямовані на педагога. Затаївши подих, діти слухали розповідь про школу, про правила поведінки. Коли вчителька почала розповідати про чистоту рук, вух, одягу, всі діти поклали перед собою руки на парти і почали їх розглядати, навіть показувати один одному. Вчителька помітила,

що у чорноокого хлопчика на першій парті брудні вуха. Вона секунду дивилася на нього, а потім сказала: «А ось подивіться, які брудні вуха в Гриші. Він їх не мив. Таким приходити до школи не можна».

Хлопчик почервонів, потім зблід. Тридцять дев'ять інших дітей дивилися на нього: одні – з дитячим інтересом, інші – з співчуттям, а він не знав, куди відвести очі...

«Ну, цей вже ніколи більше не прийде до школи з брудними вухами», – подумала вчителька...

5. На матеріалі художньої літератури, кінофільмів, педагогічної практики проілюструйте прийоми емоційного стимулювання, які підвищують ефективність методів виховання через вплив на свідомість дітей:

5.1. Проблемні запитання.

5.2. Аналіз суперечливих висловів.

5.3. Аналіз етичного змісту прислів'їв і приказок, афоризмів, життєвих девізів.

5.4. Використання емоційного потенціалу художнього слова.

5.5. Розповідь-притча.

6. Підберіть і проаналізуйте педагогічну ситуацію, яка ілюструє дотримання або порушення вихователем одного із правил покарання чи заохочення.

Рекомендована література

Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 296-322.

Бех І.Д. Проблема методів виховання в сучасній школі //Педагогіка і психологія. - 1996. - №4. - С. 136-141.

Каплінський В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками. – Вінниця, 2003.

Леві В. Нестандартна дитина. – К., 1991. С.63-98.

Макаренко А.С. Методи виховання.– К.,1954, Т.5, с. 97-119.

Натанзон Э.Ш. Приемы педагогического воздействия.– М., 1972.

Педагогіка /Под ред. П.И. Пидкасистого – М., 1998.

Харламов И.Ф. Педагогіка. – М., 1998.

Даниленко М.В., Даниленко Л.І. Педагогічні задачі. - К. Освіта, 1991.